

Medlemsbladet

UPPSALA SENIORUNIVERSITET

ÅRGÅNG 32 NR 4 SEPT 2010

**Glöm inte
årsavgiften
för 2011!**

Medlemsbladet

Medlemsinformation för Uppsala Senioruniversitet. Utkommer med fem nummer per år.
Ansvarig utgivare: Ulla Myhrman
Redaktörer: Inger Hammer, Ulla Hjelmqvist, Anders Källström, Barbro Posse, Agneta Sundelöf, Margareta Westin
Tryckeri: Wikströms Tryckeri AB, Uppsala
ISSN: 1651-0445

Uppsala Senioruniversitet

Org nr 81 76 02-4969
Ordförande: Ulla Myhrman

Expedition: Portalgatan 2A
Postadress: Box 386, 751 06 Uppsala
Öppettider: mån-fre kl 10.00–12.00
Telefon: 018-24 35 01
E-post: usu@folkuniversitetet.se
Webbplats: www.usu.se

Sekretariat:	(bostadstelefon)
Malin Åkerblom, ordförande	32 07 34
Bertil Eriksson, v. ordförande	13 65 20
	0526-15951
Kerstin Backström	37 74 46
Gudrun Bäckström	36 65 21
Jens Danielsson	21 81 34
Amelie Hjelmstedt	20 89 28
Margareta Knutson	26 10 16
Caare Smith	32 41 48
Mia Virving	38 52 01
Eva Willén	30 27 47
Ingrid Åberg	13 63 36

USU:s årsavgift. För att delta i USU:s aktiviteter måste Du ha betalat årsavgiften 200 kronor. Den betalas en gång per år helst under oktober–november och gäller följande kalenderår.

Plusgiro

För årsavgift: 19 74 24-5
För cirkular och föreläsningar: 39 70 67-0
För resor och studiebesök: 498 69 81-1

Meddela adressändring. Det är viktigt att USU:s expedition har rätt adress till sina medlemmar så att informationen går fram. Glöm därför inte att meddela ändringar av e-post, annan adress och telefonnummer till expeditionen.

www.usu.se

Omslagsbild: Birgitta Hedman
Foto: Inger Hammer

Nu är den här...

den vår som, enligt Karlfeldt, de svaga kallar höst. Klara kyliga dagar, prunkande färger och skördetid. Efter blåbär och hallon är det nu dags för äpplen och plommon, lingon och svamp för min del. Bråda dagar men underbart tillfredsställande att fylla frys och skafferi med påsar och burkar som i vintermörkret minner om den sommar och den höst som svunnit.

Men det är inte bara skördetid för den lekamliga delen av våra liv. Vi behöver också den andliga och intellektuella stimulans som Uppsalas rika utbud av exempelvis föreläsningar, kurser, konserter och resor kan erbjuda. Som pensionärer har vi nu stora möjligheter att på dagtid kunna delta i olika aktiviteter. Det är glädjande att se att USU:s utbud av aktiviteter röner så stor uppskattning och att så många väljer att "skörda" i USU:s regi.

Väl mött således i föreläsningssal, lektionsrum eller buss!

Ulla Myhrman

Tisdagsföreläsningar

Alla föreläsningar äger rum kl 13.15. De beräknas pågå till ca kl. 14.00 varefter möjlighet till frågor ges fram till ca 14.30. Hörselslinga finns i alla lokalerna. Sal X kan nås med hiss från universitetshusets baksida med ingång från S:t Olofsgatan.

Tisdagen den 5 oktober

Torgny Håstad, professor och justitieråd

Vad gör Högsta domstolen – om rättvisa, prejudikat, resning och grundlagskontroll.

Universitetshuset, Sal X.

Gästvärd: Kersti Ullenhag.

Tisdagen den 16 november

Ulla Birgegård, professor emerita i ryska

Johan Gabriel Sparwenfeld och 1600-talets Ryssland.

Universitetshuset, Sal X.

Gästvärd: Kersti Ullenhag.

Tisdagen den 30 november.

Shirin Ahlbäck Öberg, docent i statsvetenskap och Christer Karlsson, docent i statsvetenskap, båda vid Skytteanum

Samtal om politik och valresultat – exemplet 19 september.

Universitetshuset, Sal X.

Gästvärd: Johnny Andersson.

Tisdagen den 19 oktober

Tore Frängsmyr, professor emeritus i vetenskapshistoria, och **Carl Frängsmyr**, forskare i Universitets-

historieprojektet vid Institutionen för Idé- och lärdomshistoria

Tore och Carl Frängsmyr samtalar om att skriva universitetshistoria.

Universitetshuset, Sal X.

Gästvärd: Johnny Andersson.

Tisdagen den 14 december

Gunnar Ternhag, professor *Hugo Alfvén i Uppsala*

Universitetshuset, Sal X.

Gästvärd: Carl-Olof Jacobson.

Tisdagen den 2 november

Marie Nyman, kanslichef vid Gentekniknämnden och tidigare forskare vid SLU

Växtförädling med gentekniska metoder.

Campus Engelska Parken, Ihresalen.

Gästvärd: Carl-Olof Jacobson.

**Nästa nummer av tidningen utkommer den 8/12
Manusstopp 17/11**

Resor och studiebesök

Fullbokade resor

som kan komma att dubblas eller eventuellt ha återbudsplatser:

Kinas terracottaarmé på Östasiatiska museet. Förtur för personer som anmält sig till resan den 30 september men inte kommit med.

Aniara på Stockholms stadsteater. Förtur för personer på väntelista.

Konstresa till Rom 8–15 oktober, med f.d. universitetslektor Tore Stenström. Ev. återbudsplatser.

Tysk historia – i romarnas fotspår 8–16 oktober, med prof. em. Helmut Müssener. Ev. återbudsplatser.

För utförligare beskrivning av arrangemangen se Medlemsbladet nr 3, 2010. Kontakta sekretariatet för information och anmälan, tfn 018-24 35 01.

Måndag 4 oktober

Jordanien – gästfrihetens land

Ali Mostafa - vår populära ledare av USU:s resa till Egypten - informerar om Jordanien och en planerad specialresa dit 2-9 april 2011 med Ali som reseledare. Program för resan delas ut vid träffen och kan beställas från sekretariatet. Ingen föransmälan. Tid: kl. 9.00-12.00
Lokal: Träffpunkt Storgatan 11, stora lokalen nb. t.h.

ANMÄLAN

Första anmälningsdagen kan du anmäla dig på telefonsvararen tfn 24 35 01 fr.o.m. kl. 7.00 (precis) Du kan anmäla max. fyra medlemmar med namn och telefonnummer.

De som fått plats får ett inbetalningskort med posten. Betala ej innan du fått denna bekräftelse!

Deltagande i arrangemangen förutsätter att årsavgiften är betald.

2–9 april 2011

Jordanien – gästfrihetens land.

Jordanien är ett av mellanösterns mest intressanta länder som bjuder på otroliga bergslandskap, två hav och en öken samt historiska platser som Petra och Jerash. Resan bjuder på många upplevelser och möten med den jordanska kulturen och be-
duinerna samt tid att koppla av och njuta av Döda och Röda havets stränder. Vår reseledare Ali Mostafa är svensktalande arkeolog från Egypten med lång erfarenhet som reseledare till Jordanien.

Detaljerat program kan beställas från sekretariatet, 018-24 35 01.

Specialpris för USU: 16 790 kr.

(1 200 kr rabatt). I priset ingår flyg, visum, engelsktalande lokalguide, entréer, del i dubbelrum, 7 luncher, 7 middagar.

Tillägg för enkelrum 3 300 kr.

Dricks tillkommer (ca 350 kr p.p.).

Första anmälningsdag: måndag

11 oktober. Anmälan är bindande.

Ansvariga: Maj Aldskogius och Margareta Knutson, tfn 018-24 35 01

Onsdag 27 oktober

Zorns mästerverk på Waldemarsudde

I år är det 150 år sedan Anders Zorn föddes. Detta firas med jubileumsutställningen *Zorns mästerverk* som har producerats i samarbete med Zornmuseet i Mora. Med inlånade målningar från svenska och utländska

Koördning för anmälan

Till arrangemang som kräver bussresa finns endast 50 platser. När efterfrågan är stor kan vi inte tillmötesgå alla, men vi registrerar alla anmälningar med dag och klockslag och får på så vis en rättvis turordning. Vi beklagar de gånger biljetterna inte räcker till.

Oförutsedda händelser som kan påverka resor meddelas på måndagar i Upsala Nya Tidning under Föreningsnytt. Samma information lämnas på vår webbplats www.usu.se

museer, institutioner och privata samlingar presenteras en helhetsbild av vår store nationalmålare. Vi får en guidad visning av konstnärens mest kända akvareller och målningar, samlade för första gången på många år.

Samtidigt pågår två andra utställningar som vi kan studera på egen hand:

Roland Svensson – skärgård, öar och hav.

Roland Svensson (1910-2003) var mest verksam i den svenska skärgården men han gjorde även många resor på Nord- och Sydatlanten. I utställningen presenteras drygt 200 av konstnärens färgstarka verk.

Jugendglas från Reijmyre glasbruk

När Reijmyre glasbruk i år firar 200 årsjubileum visar Waldemarsudde en mindre utställning med ett 30-tal av brukets konstglas och förlagor från förra sekelskiftet.

Lunch eller kaffe finns att köpa i Prinsens kök.

Tider:

Kl. 09.30 Avresa från S:t Eriks torg

Kl. 11.30 Guidad visning av Zorns mästerverk (grupp 1 vänster sida i bussens färdriktning)

Kl. 12.00 Guidad visning av Zorns mästerverk (grupp 2 höger sida i bussens färdriktning)

Kl. 14.30 Hemresa

Pris: 250 kr för bussresa, entré- och guideavgift.

Första anmälningsdag: tisdag 5 oktober. Anmälan är bindande.

Ansvarig: Gudrun Bäckström, tfn 018-24 35 01

Onsdag 10 november

Sveriges järnvägmuseum och Sveriges fängelsemuseum i Gävle

Sveriges järnvägmuseum i Gävle har en av världens finaste järnvägshistoriska samlingar som visar den utveckling som pågått under 150 år med

särskild tonvikt på lok och vagnar. Där kan man känna på spakarna i förarhytten på ett ånglok, provsitta de hårda träbänkarna i en tredjeklassvagn och beundra Drottning Sofias eleganta vagn. Sveriges fängelsemuseum är det obehagliga museet som synliggör både samhällets goda och mörka sidor. Vi besöker både Läns cellfängelset "Hotell Hamilton" från 1847 som stängdes igen för gott 1986 och Slottshäktet från 1732, där fångarna var inlåsta gemensamt i mörka, osunda och kalla arrester - "androm till skräck och varnagel".

Tider:
 08.30 Avresa från S:t Eriks torg
 10.00 Kaffe och kanelbulle på Café Ångvisslan
 10.30 Visning av Järnvägmuseet. Tid att gå på egen hand och besöka souvenirbutiken
 12.15 Avresa med bussen till lunchstället
 12.30 Lunch på restaurang Gourmet Blå i Gävle konserthus
 14.00 Visning av Sveriges fängelsemuseum
 Pris: 450 kr (inkluderar bussresa, kaffe, två entréer, två guidningar samt lunch)

Första anmälningdag: torsdag 7 oktober. Anmälan är bindande. Ansvariga: Maj Aldskogius och Margareta Knutson, tfn 018-24 35 01

Lördag 11 december.
Opera i Heby, Don Carlos av Giuseppe Verdi
 Dirigent: Yannick Nézei Séguin. Upplev Metropolitan på digitala biografen i Heby Folkets Hus. Live från New York. Se beskrivning i Medlemsbladet nr 3. Bindande anmälan fr.o.m. tisdag 28 september. Ansvarig: Kerstin Backström, tfn 018-24 35 01

Säfstaholm, inte bara ett äpple

På Säfstaholms slott i Vingåker har man under sommaren deltagit i firandet av 100-årsjubileet av Föreningen Svenska Konstnärinnor. I slottets vackra salar har det förra århundradets kvinnliga konstnärer ställts ut. Vissa av dem är numera helt okända, t.ex. Ida von Schulzenheim (1859-1940), som målade djur eller Hilda Heymann (1872-1955), vars målning av hamnen i Bergen är utställd. Båda var internationellt kända och kunde försörja sig på sitt måleri. Andra är fortfarande kända som Siri Derkert (1888-1973), Sigrid Hjertén (1885-1948) och Hanna Pauli (1864-1940). Att dessa kvinnor var envisa och målmedvetna syns tydligt i ut-

Längtan av Anna Petrus (1886-1949), modell Siri Derkert, omgiven av deltagare i resan till Säfstaholm

Barbro Werkmäster samtalar med paret Wahlström

ställningens porträtt. De kom också från rika familjer som hade haft råd att kosta på dem utbildning. Deras

problem var att de p.g.a. sitt kön inte fick delta på samma villkor som sina manliga kamrater.

Senioruniversitetets cirkelledare Barbro Werkmäster hade tagit initiativet att leda en resa till utställningen. Resan dubblerades p.g.a. det stora intresset. Många av hennes elever var med, väl förberedda och intresserade. Barbro har forskat om kvinnliga konstnärer och också skrivit utställningens katalog om dessa kvinnor som protesterade mot att de inte fick vara med i det manliga

konstnärslaget. Utställningen heter "Härtill är vi tvungna" eftersom deras manliga konstnärskamrater bakom deras rygg bildat en konstnärsgrupp för män som hette "Konstnärslaget De Unga". Kvinnor fick inte vara med och kände sig med all rätt svikna; de kände sig tvungna att starta eget. Det är inte svårt att föreställa sig hur äktenskapet mellan Isaac Grünewald och Sigrid Hjertén måste ha bågnat; Isaac var en av medlemmarna. Under åren 1911 till 1948 ställde

föreningen ut nästan varje år, samt delade ut stipendier. Utställningen visar konstnärinnornas verk under kampåren. Därefter blev den mer en kamratförening, eftersom behovet minskat och de första ledarna avlidit.

Det blev en trevlig bussresa, först till Julita Vårdshus där vi fick lunch vid sjön Öljarens strand, därefter till slottet i Vingåker. Under resans gång berättade Barbro om utställningen och satte in den i sitt historiska sammanhang. På själva slottet fick vi först veta lite mer om slottet och om slottsherren Excellensen, den unge Gustav Trolle Bonde (1773-1855)

som hade varit utomlands och kommit hem med nya idéer. Han var konstintresserad, samlade på konst och var en generös mecenat. Slottet har sedan 1920-talet först stått tomt och därefter använts som skola. Numera är det ett kulturcentrum.

De flesta som var med på resan kände varandra, de hade gått på Barbros studiecirkel, och det var ett glatt återseende. Men faktum är att det är roligt även för någon ”utanför” att lära känna nya människor.

Text och foto: Ulla Hjelmqvist

Faktaruta

Äppelträdet som fått slottets namn hittades av en händelse när de skulle röja i fruktträdgården år 1851. Alla gamla träd skulle bort, någon smakade på ett äpple som han tyckte var himmelskt gott, trädet fick leva – och lever än idag.

Hjärncirkel

Många vill veta mer om hjärnans funktioner. Åke Pålshammars studiecirkel om hjärnan lockade fler än vad det fanns plats till. I sex avsnitt kommer gruppen att diskutera hjärnans uppbyggnad, dess celler och nätverk, kopplingscentraler (synapser), signalämnen och minnesspår. Åke säger att det är tekniska framsteg som möjliggjort nya upptäckter om hjärnan. Han kommer att ta upp de senaste rönen.

Åke är senioruniversitetslektor vid Institutionen för psykologi, Uppsala universitet. Han är van vid att undervisa unga människor och ser nu fram emot att resonera med seniorer. Det blir andra diskussioner med äldre som har egna erfarenheter av hjärnans mognande och åldrande.

Det svåra blir antagligen att begränsa ämnet eftersom intresset för hjärnans olika beståndsdelar är stort och fullt av myter. En av hans uppgifter är att ta kål på myterna.

Deltagarna å sin sida har olika skäl till att vara med. Eva Stenfeldt vill bl.a. veta mer om det finns predisponering för andlighet. Barbro Karlsson vill ha svar på varför olika funktioner förändras när vi blir äldre. Vad händer i hjärnan vid blindhet eller hörselnedsättning? Åke säger att hjärnan omdisponerar sina resurser, sina nätverk. Nya kopplingscentraler skapas vid behov. Eva Wäppling vill diskutera arv och miljö. Vad händer när man får Alzheimer, Parkinson eller blir dement, sjukdomar som drabbar hjärnan? Kan man stimulera sin hjärna att prestera bättre?

Flera av deltagarna har gått på Åkes föreläsningar och vill nu fördjupa sina kunskaper om hjärnan. Åke själv ser fram emot intressanta diskussioner. Han kommer framför allt att visa på det positiva i alla nya upptäckter som görs på hjärnans område.

Text och foto: Ulla Hjelmqvist

Missa inte Mässan!

”Leva livet – hela livet” är temat för 2010 års Äldremässa. Den äger rum den 14 oktober kl. 10–15 i Uppsala Konsert & Kongress, Vaksala torg. Arrangörer är kommunen och landstinget. Många intressanta föreläsare medverkar, bland andra författaren och psykoterapeuten Patricia Tudor Sandahl. Moderator och musikalisk underhållare är Ako Nyttell-Oldberg med ackompanjatörer. Uppsala Senioruniversitet medverkar som alla år vid ett eget bord med information om Senioruniversitetets verksamhet.

Birgitta Hedman – i cirklars centrum

Senioruniversitetet erbjuder i höstens program fler studiecirklar och föreläsningsserier än någonsin. En grupp engagerade funktionärer lägger ner ett omfattande arbete för att sammanställa det innehållsrika utbudet.

Birgitta Hedman är sedan fem år ordförande i arbetsgruppen för föreläsningsserier och studiecirklar. Vi stämmer träff hemma hos henne. Birgitta håller just på att varsamt skörda de första äpplena i trädgården utanför den charmiga gula 30-talsvillan i Norby.

– Vi flyttade hit på 70-talet och byggde till en långa för att få större utrymme. Vi trivs bra här och har valt att stanna i Uppsala, trots att både Rune och jag har jobbat i Stockholm, berättar Birgitta.

Birgitta är uppvuxen i Sandviken, ett samhälle präglat av bruket med tydliga klass- och könsuppdelningar. Efter studenten 1956 kom Birgitta till Uppsala, där hon tog en pol.mag. och avslutade med en fil.lic. i statistik. I Uppsala träffade hon Rune. De gifte sig och fick sonen Erik.

Birgitta arbetade en tid som lärare, men fick sedan jobb på Statistiska Centralbyrån (SCB) i Stockholm som metodstatistiker och chef för metodenheten. Lagen om jämställdhet i arbetslivet 1980 ledde till krav på SCB. Birgitta blev chef för en grupp som arbetade med att ta fram och presentera statistiska fakta om kvinnors och mäns sociala och ekonomiska situation under hela livscykeln. Gruppen gav ut ett antal publikationer, bland annat "Kvinnor och mansvär(l)den" och en återkommande bästsäljare med statistiska fakta "På tal om kvinnor och män". Birgitta deltog i kvinnokonferenserna i Nairobi och Peking och har genom åren engagerats av SIDA för att hjälpa politiker i tredje världen att få fram fakta för att se hur man

klarar målen för jämställdhet. Under ett par år arbetade hon för FN i New York. När hon 2001 gick i pension var hon inte beredd att sluta engagera sig i det arbete hon startat och fortsatte som egen företagare. Arbetet har fört henne till avlägsna länder i Afrika, Sydamerika och Asien.

Det går inte att missta sig på hennes entusiasm. Hennes engagerade utläggningar om arbetet får mig fullständigt att tappa koncentrationen på det personporträtt jag avsett att göra.

Birgitta är inte en person som framhåller sig själv. Det är arbetet som är det viktiga. Uppenbart är att hon är drivande och målmedveten.

– Jag var ju "pappas flicka" och äldst av tre syskon, vilket säkert kan förklara en del, säger Birgitta.

Men Birgitta ger sig också tid att umgås med familj och vänner och tar ofta hand om de tre barnbarnen. Lille Vide är hos farföräldrarna en dag i veckan. Trädgården kräver också sitt.

– Och det är viktigt att hålla igång,

påpekar Birgitta, som simmar ett par gånger i veckan och ofta är ute i skog och mark med labradoren Ruben.

På höstarna brukar hon tillsammans med familjen åka till Grövelsjön för att vandra och njuta av fjällnaturen. Att Birgitta är en rörlig person skvallrar hennes spänstiga uppenbarelse om.

Det ringer på telefonen. Det gäller förberedelser för ett upptaktsmöte i Sättra Brunn inför vårterminens ut-

bud av studiecirklar och föreläsningsserier. Arbetsgruppen träffas 3-4 gånger per termin. Gruppen är uppdelad i undergrupper för olika ämnesområden och en studieledargrupp, som ansvarar för detaljplanering av programmet. Birgitta som ordförande är den som gör budget och följer upp. Jag undrar hur gruppen arbetar fram sitt program.

– Idealet är att medlemmarna kommer med tips och idéer om cirklar och föreläsningsserier, men de flesta förslagen och idéerna kommer fram genom diskussioner i gruppen, som har en bred och djup kompetens, säger Birgitta.

Birgitta har själv anmält sig till fyra föreläsningsserier och studiecirkeln "Hjärnan på gott och ont". Hon ligger knappast på latsidan! Men hon tänker inte sitta kvar som ordförande i all evighet.

– Snart är det dags för någon annan att ta över, säger Birgitta. Man ska inte sitta för länge. Det behövs byte på de här posterna. Man ska inte tro att man är outhärlig.

Men engagemanget i USU har varit värdefullt poängterar Birgitta.

– Det är ett bra sätt att träffa nya intressanta människor och man känner att man gör nytta som funktionär.

Text och foto: Inger Hammer

Porträtt av en tisdagsföreläsare

Ulla Birgegård om Johan Gabriel Sparwenfeld och en brokig skara ord

En av höstens tisdagsföreläsare är professor Ulla Birgegård. En outsläckt fascination för ord och ords betydelser har lett henne till det som blivit hennes livsverk, forskningen om Johan Gabriel Sparwenfeld, hans *Lexicon Slavonicum*, hans ryska dagbok och en mängd andra intressanta data om mannen i fråga.

I Ulla Birgegårds grundexamen ingick ryska, nordiska språk och idé- och lärdoms historia. På den vägen fick Ulla höra talas om Johan Gabriel Sparwenfelds donation till Carolina av hela sitt arbete med ett slavisk-latinskt lexikon. Hennes doktorsavhandling och vidare forskning som slavist handlar om en barockmänniska och resenär, med omättlig aptit på språk och kunskaper i alla upptänkliga ämnen.

Ulla är professor i ryska sedan 2003. På min fråga när hon blev professor svarade hon med den äkta anspråkslöshet som kännetecknar henne, att ”ja när var det, jag minns knappt”. I stället talar hon med glöd om sitt intresse för ämnet. Ulla är pensionär nu, men det finns ingen antydning till lust att trappa ner forskningen och resandet som den för med sig.

Sparwenfeld har dock fått dela Ullas kraft och energi med Amnesty International. Under fyra år på 1990-talet var hon ordförande i Amnestys svenska sektion och fortsatte länge sitt engagemang för arbetet med politiska fångar. Hon har lämnat bidrag till uppbyggandet av Amnestygrupper i Ryssland och har under åren haft kontakt med många kämpar för mänskliga rättigheter i hela världen. Hennes arbete för Amnesty kan ha bidragit till vissa svårigheter, förutom ett par gånger med visum till Ryssland, också när hennes Sparwenfeldopus skulle tryckas i Bulgarien och de ansvariga där i sista stund drog sig ur. Lyckligtvis gick det att få medel på andra vägar och både den slavisk-latinska ordboken och Sparwenfelds ryska dagbok kunde komma av trycket.

Att Ulla är huvudansvarig redaktör för Norstedts moderna rysk-svenska, svensk-ryska ordbok tycks som en självklarhet med tanke på hennes ordintresse. Hon beskriver ett tålmodigt, aldrig avstannande arbete bakom ett sådant uppdrag. Ett lexikon måste ju ständigt moderniseras för att inte bli föråldrat. Ordboken kom ut 2006.

Ulla Birgegård har också översatt rysk skönlitteratur. Boken *Försoningen* av Friedrich Gorenstein, kom ut på svenska på 1980-talet och utspelar sig i en liten ukrainsk stad strax efter andra världskriget.

Lexicon Slavonicum

Ulla har i sin forskning beskrivit Sparwenfelds mödor under många år med att få sitt lexikon tryckt. Trots att Karl XII så småningom beordrade tryckning och att det

Foto: Inger Hammer

förhandlades om att köpa in ett ryskt tryckeri för att möjliggöra det, fanns det aldrig tillräckligt med pengar. Det pågående kriget slukade alla medel. Sparwenfeld tröttnade till slut på pengabristen och donerade alltså sitt verk till Carolina.

Men ungefär 270 år senare kom verket ut och det är Ullas förtjänst. En monografi, fyra lexikonvolymmer samt ett index över alla inkluderade ord. Omkring 25 000 lexikonartiklar innehållande mer än 100 000 ord har Ulla kommenterat och angett från vilka av Sparwenfelds källor de är hämtade.

Den ryska dagboken

Ulla Birgegård har också givit ut Sparwenfelds ryska dagbok och översatt den till engelska med mycket omfattande kommentarer. Sparwenfeld skrev många dagböcker från sina resor i Europa men det är bara den ryska som finns kvar. Enligt Ulla framträder här Sparwenfelds enorma vetgirighet om allt som han ser och hör, stort och smått, under sin vistelse i Ryssland.

Gå den 16 november och hör en fascinerande tisdagsföreläsning om en fascinerande person!

Barbro Posse

Från Skrivarstugan

Damen vid fönstret

Vi hade genast lagt märke till D. Dels för att hon satt ensam vid bordet för fyra i fönsternischen där vi helst hade velat sitta. Dels för att D var så stilig och på något sätt igenkännlig. Säkert en VIP. Det grå håret var uppsatt i en stram knut i nacken, sammanhållet med en blanksvart lackrosett. Stora, mycket stora pärlor i öronen. Så elegant. Ett pälsverk som såg dyrbart ut låg lite nonchalant slängt över en av de lediga stolarna. Vanligt folk lämnade sina ytterplagg i garderoben.

När vi efter visst letande hade hittat en varmrätt som passade vår magra kassa – det var inte så lätt, vi befann oss på stadens mest berömda fiskekrog – drogs våra blickar återigen till D. Eller rättare sagt till den maträtt hon hade beställt. Man hade rullat in ett bord lastat med ett jättefat med säkert två dussin ostron, som tronade på ett berg av krossad is. D väntade säkert på någon. Två dussin ostron för en person var att ta i menade vi.

D nickar vänligt tack till hovmästaren som bugande drar sig tillbaka. Hon röker långsamt färdigt sin smala cigarrcigarett, krossar fimpen noga i askfatet, vecklar upp en stor linneservett, låter blicken svepa över ostronberget och ser allmänt nöjd ut.

Stirra inte morrade maken. Jag vill bara se hur man gör väste jag tillbaka.

Man tar alltså ostronskalet med fingrarna, klämmer ut lite citron på det stackars djuret, för skalet till munnen och dricker verkar det som. Sen greppar man ostronet med något som liknar en bred pincett och drar in hela härligheten i munnen och sväljer. Om nu det behövs. Kanske glider den där slemmiga saken ner av sig själv. Jag ryser vid blotta tanken.

Hon däremot verkade njuta. Fortsatte ätandet i mycket långsam takt och torkade sig noga om händerna mellan varje tugga. Drack en klunk av portern som man hållt upp i glaset. Jag som trodde att man drack champagne till ostron. Efter första dussinnet tog hon rökpaus.

Ser du att isen smälter, duken är alldeles blöt viskade jag till maken. Och nu stirrade även han. Ska vi kalla på kyparen?

Just då vrider D på huvudet mot vårt håll. Pinsamt. Kan hon ha hört? Jag möter hennes blick och då vet jag. Det är ju... Jag känner igen dom vackra ögonen från en

bild i någon av tidningarna – mörka, lugna. Man har ju återigen diskuterat hennes namn i samband med årets Nobelpris men så tog dom en italienare istället. Det måste vara hon. Hon bor ju dessutom här i närheten. Klart att hon är besviken. Men det är lite svårt att förstå att den som levtt i svarta Afrika dränker sina sorger i ostron och porter. Men man vet så lite.

Nu svärmar det av kypare runt hennes bord. Man har uppfattat det prekära läget. Rullbordet får ett par lager torra dukar och man häller av isvattnet. Som att byta lakan när ungarna kissar på sig tänker jag.

Våra spättor anlände. Dom var perfekta och nog värda sitt pris. Vi äter med andakt.

D har petat i sig allt sitt goda och tar en ny rökpaus. Hovmästaren kommer med meny pärmen. Hon gör sin beställning prompt utan en blick i menyn. Vad äter man efter ostron? En liten bit hälleflundra? Lax? Kalvfilé?

Svaret kom nästan omgående. Efter att hennes bord befriats från allt som hade med skaldjuren att göra dukades det om med tallrik, kniv, gaffel, starkvinsglas och servett. Ett silverfat med plättar i snygga travar, en skål med vipgrädd och en med mörkröd sylt ställdes fram. Vinkyparen kom med en portvinsflaska vars etikett noga granskades och godkändes.

Så nu vet vi det. Portvin till pannkakan. Ostron och porter före.

Skulle ni kunna ge mig lite brevpapper bad jag kyparen. Han kom åter med både papper och penna. Kära fru B-F, jag beundrar Er så och hoppas att Ni får Nobelpriset ett annat år skrev jag och berättade också vad jag hade läst av henne och varför jag tyckte att Babettes gästabud var ett mästerverk. Jag vek ihop brevet och kallade på kyparen. Då reste sig maken och gick ut.

Skulle ni vilja ge detta till damen i fönsternischen. Ja just hon. Er mest berömda författarinna. Kyparen såg undrande ut men gjorde som jag bad.

Adressaten öppnade min brevlapp, ögnade igenom den och kallade på kyparen. Med hög röst förkunnade hon:

...–I don't understand Danish

Ann Kersti Jameson